

Fotbollsspelares moral

Jesper Thiborg

Idrottvetenskap, Malmö högskola

Publicerad på Internet, www.idrottsforum.org (ISSN 1652-7224) 2005-11-16

Copyright © Jesper Thiborg 2005. All rights reserved. Except for the quotation of short passages for the purposes of criticism and review, no part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior permission of the author.

Inledning

Fotbollen är stor världen över, både till antal utövare och till antal individer som konsumerar fotboll via media eller som publik. Fotbollen kan förena människor både på ett nationellt och internationellt plan vilket kan leda till att respekten och förståelsen för andra människor och kulturer ökar. Fotbollen såväl som idrotten i stort kan även fungera som en samhällsresurs genom att tillhandahålla en lustfylld fysisk aktivitet, och på så sätt aktiveras medborgarna vilket i förlängningen främjar folkhälsan (Riksidrottsförbundet, 1995).

Fotbollens popularitet har gjort att kommersiella krafter intresserat sig för idrotten, vilket inneburit att fotbollen idag omsätter stora summor pengar (Sund, 2003). Spelet på planen har förändrats för att maximera vinsten (Peterson, 1989) vilket har inneburit att fotbollen har brutaliserats där sportmässigt uppträdande fått stå åt sidan för framgång (Nilsson, 1993). Idrottsetik har fått alltmer uppmärksamhet de senaste åren, och en anledning till detta är att en försämring av moralen har noterats bland utövare, tränare och andra som är involverade i idrotten (Fraleigh, 1998).

Inom tävlingsidrotten återfinns problem med aggressioner och fusk både på elitnivå och på lägre nivåer, vilket uppmärksammas nästan dagligen i media (Miller, Roberts, & Ommundsen, 2004). Det är förstaeligt om föräldrar förlorat tron på den goda idrotten och drar sig för att ta med sina barn till den lokala idrottsföreningen. För att fotbollen i framtiden skall fungera som en god kraft bör därför kunskapen om utövarnas moral i idrotten fördjupas. Förhoppningsvis kan kunskapen bidra till en förbättring av moralen inom idrotten.

Individens personlighet och motiv till idrottsdeltagande kan, enligt min mening, påverka hans eller hennes moral i idrotten. Apitzsch & Berggren (1993) menar att en fotbollsspelares personlighet kan vara avgörande för hans eller hennes agerande under match. Personlighet borde även påverka det moraliska agerandet. Dessutom har tidigare studier visat att motiv är relaterat till moral i idrotten (se t.ex. Hopkins & Lantz, 1999; Miller m.fl., 2004).

Vidare har det dokumenterats i flertalet studier att det återfinns skillnader mellan män och kvinnor och mellan de individer som är på en högre kompetensnivå och de som är på en lägre när det gäller personlighet, motiv och moral i idrotten (se t.ex. Costa, Terracciano, & McCrae, 2001; Flood & Hellstedt, 1991; Kichuk & Wiesner, 1997; Miller m.fl., 2004). Frågor som användes som vägledning var följande: (1) Hur upplever fotbollsspelare sin moral i idrotten? (2) Påverkar personlighet och motiv deras moral? (3) Finns det skillnader beroende på individens kön och idrottsliga nivå?

Begreppsdefinitioner

Personlighet kan definieras som de särskiljande och karaktäristiska mönster av tanke, känslor, och beteende som definierar en individs personliga stil av interaktion med den fysiska och sociala omgivningen (R.L. Atkinson, R.C. Atkinson, Smith, Bem, & Nolen-Hoeksema, 2000, s. 435). En individs *motiv* kan definieras som hans eller hennes drivkraft (Malmström, Györki, & Sjögren, 2001) och kan delas in i yttre och inre (Johnson m.fl., 1999). En person som drivs av yttre motiv deltar i aktiviteten för att få yttre belöningar såsom priser, status och socialt erkännande medan en person som drivs av inre motiv deltar i aktiviteten för dess egenvärde (a.a.). En individs *moral* kan enkelt uttryck sägas bestå av vad han eller hon anser är rätt eller orätt (Malmström m.fl., 2001).

Regelöverträdelser kan delas upp i två kategorier, instrumentell regelöverträdelse och fusk. Instrumentell innebär att en individ bryter mot reglerna i syfte att vinna en match och där konsekvenser beräknas (Parry, 1998) medan fusk innebär att en individ bryter mot reglerna för att lura sin motståndare i syfte att vinna en fördel i hopp om att komma undan med det (Simon, 1991).

Fair play kan delas upp i formell och informell (Loland, 1998). Formell fair play definieras som god efterlevnad av de på förhand uppsatta reglerna och informell fair play innebär att individen gör sitt bästa och respekterar motståndaren. Den informella kan sägas vara god efterlevnad av normer (icke-spelregler) som återfinns i alla idrotter. Att en fotbollsspelare spelar ut bollen över sidlinjen när en motståndare ligger allvarligt skadad kan sägas vara ett exempel på en norm inom fotbollen.

God *sportpersonship* kan definieras som ett beteende utöver fair play, något som inte är reglerat av spelregler eller normer (Tamburrini, 2000). Om en fotbollsspelare slår ut bollen över sidlinjen men ändå får inkastet med sig finns det ingen regel som säger att han eller hon måste uppmärksamma domaren på detta. Om spelaren ändå uppmärksammar domaren på att han eller hon dömt fel kan det sägas vara god sportpersonship.

Teoretisk referensram

Socialisationsteorin kan delvis förklara en individs personliga egenskaper (Costa & McCrae, 1988; Greendorfer, 1992) och delvis en individs motiv (Harter, 1978; 1980). Teorin kan även belysa undersökningsområdet moral i idrotten då den på ett övergripande sätt förklarar hur en individ införlivar normer, värderingar och attityder (Coakley, 2003; Greendorfer, 1992, 2002). Därutöver används här tre olika teoretiska modeller, den femfaktoriella modellen (Costa & McCrae, 1988; 1992), *The Sport Commitment Model* (Scanlan & Simons, 1992) och modellen av fyra komponenter (Rest, 1984; ref. i Miller m.fl., 2004). Samtliga modeller har använts i tidigare studier (se t.ex. Carlsson, 2000, 2001; Gunnarsson, 2001; Hinic, 2004; Miller m.fl., 2004; Nilsson, 1993).

Den femfaktoriella modellen har under senare tid blivit dominerande inom personlighetspsykologin med avseende på egenskapsteori (Goldberg, 1990; Ross, Rausch, & Canada, 2003). Costa och McCrae (1988, 1992) använder sig av den femfaktoriella modellen för att belysa en individs personliga egenskaper där de fem är utåtvändhet (extraversion), trevlighet (agreeableness), känslolabilitet (neuroticism), öppenhet (openness) och samvetsgrannhet (conscientiousness). En person som är utåtvänd är social, aktiv och har positiva känslor medan en person som har en hög nivå av trevlighet är tillitsfull, sympatisk och samarbetsvillig. En person som uppvisar känslolabilitet karaktäriseras av olika grad av nervositet, osäkerhet och impulsivitet och en person med en hög nivå av öppenhet för nya intryck är fantasifull, estetisk och nyfiken. Punktlig, omsorgsfull och välorganiserad är en person med en hög grad av samvetsgrannhet. Dessa fem dimensioner är latenta och stabila men det betyder nödvändigtvis inte att en individ har oförändrad personlighet över tid (Costa & McCrae, 1988).

Scanlan och Simons (1992) försöker öka förståelsen för varför individer involverar sig i idrotten och stannar kvar i den genom sin modell, *The Sport Commitment Model*. De menar att en individs idrottsliga involvering beror på fem faktorer, positiva känslor, attraktion till idrottsaktiviteten, personlig investering, möjliga konsekvenser och förväntningar. Beroende på de olika faktorerna kan individers motiv för idrottsdeltagande skilja sig åt.

Rest (1984; ref. i Miller m.fl., 2004) menar att en individs moraliska beteende består av fyra komponenter vilka är igenkänning, bedömning, beslut och genomförande. Med igenkänning menas att individen i situationen upptäcker möjligheter för olika moraliska beteende och hur dessa beteenden skiljer sig beträffande alla utövares välmående i sin idrotts- erfarenhet. Bedömning är hur individen moraliskt bedömer vad som är rätt val av beteende i en given situation. Beslut handlar om individens val av beteende som han eller hon tänker utföra genom att välja mellan olika konkurrerande värden. Den sista komponenten, genomförande, innebär att individen utför det han eller hon har tänkt.

Tidigare forskning

Det finns en uppsjö av tidigare forskning om personlighet, motiv och moral i idrotten men relativt få studier angående sambandet mellan dessa undersökningsområden. Studier har dock visat att det finns en koppling mellan individens personlighet, motiv till idrottsdeltagande och moral i idrotten (se t.ex. Hopkins & Lantz, 1999; Miller m.fl., 2004).

Tidigare forskning angående personlighet och prestation har visat att en hög nivå av utåtvändhet och samvetsgrannhet samt en låg nivå av känslolabilitet är förknippat med framgång (Graydon & Murphy, 1994; Ross m.fl., 2003). Andra studier visar på skillnader mellan män och kvinnor när det gäller personlighet (Costa, Terracciano, & McCrae, 2001). Män rapporterar en högre nivå av utåtvändhet, samvetsgrannhet, öppenhet och en lägre nivå av känslolabilitet än kvinnor (Williams, Satterwhite, & Best, 1999).

Vidare har forskning visat att motiven att ha kul och känna glädje i idrottsaktiviteten är de viktigaste motiven för idrottare, och andra viktiga motiv är att utveckla sin färdighet, hälsa och form, laganda och att vara fysiskt aktiv (Flood & Hellstedt, 1991; Gill & Williams, 1996; Koivula, 1999). Forskning angående motiv kopplat till idrottslig framgång har visat olika resultat (se t.ex. King & Williams 1997; Ryska, 2003) detta innebär att flera sorters motiv kan bidra till att en idrottare blir framgångsrik i sin idrott. Tidigare forskning har visat att individers socialisation har ett starkt samband med deras motivationsmönster

(White, Kavussanu, Tank, & Wingate, 2004) vilket innebär att kvinnor och män utvecklar olika motiv. Idrottande kvinnor motiveras i högre utsträckning av sociala aspekter och att få bättre kondition medan idrottande män tycker att tävla och vinna är viktigare motiv vid sidan om att få bättre kondition, utveckla sin idrottsliga förmåga och sociala aspekter (Flood & Hellstedt, 1991; Gill & Williams, 1996).

Dessutom har forskning visat att fotbollsspelare på nationell nivå rapporterade en högre nivå av instrumentella regelöverträdelser än fotbollsspelare på regional nivå (Coulomb & Pfister, 1998). Det finns skillnader i moral beroende på idrottslig nivå och Nilsson (1993) menar att individer med hög spelskicklighet tenderar att vara mer tolerant inställda till regelöverträdelser. Forskning har även visat att män rapporterar en lägre grad av moraliskt tänkande och agerande i jämförelse med kvinnor (Miller m.fl., 2004). I en studie visade det sig att hälften av de manliga idrottsutövarna upplevde att de flesta hellre skulle fuska än att förlora en viktig match medan drygt en fjärdedel av de kvinnliga utövarna upplevde det samma (Guivernau & Duda, 2002).

Syfte

Syftet med studien är att undersöka seniorfotbollsspelares personliga egenskaper, motiv till idrottsdeltagande och moral i idrotten vad gäller regelöverträdelser, fair play och sportspersonship. Vidare studeras eventuella skillnader mellan spelare på elitnivå och spelare på lägre nivå och mellan män och kvinnor inom undersökningsområdena. Dessutom studeras eventuella interaktionseffekter. Avslutningsvis studeras relationen (samband) mellan de olika områdena.

Metod

En kvantitativ enkätstudie genomfördes där seniorfotbollsspelare deltog. Med seniorfotbollsspelare åsyftas spelare som är med i en trupp som spelar på seniornivå. Det finns flera fördelar med att använda vald metod, en av dem är att underlaget blir bredare vilket kan göra att resultaten lättare kan generaliseras.

Sammanlagt deltog 150 fotbollsspelare varav 67 var män (medelålder 24,5 år) och 83 var kvinnor (medelålder 21 år). Samtliga var aktiva i föreningar från södra delen av Sverige. Av dessa var 69 aktiva i lag som spelade på elitnivå (allsvenskan eller division 1) och medelåldern var 23 år och 81 var aktiva på en lägre nivå (division 4 eller 5) och deras medelålder var 22 år.

Enkäten bestod av ett frågebatteri med fyra olika delar, samt en sida med information om undersökningen. Enkäten behandlade (1) demografiska fakta, (2) motiv till idrottsdeltagande, (3) personliga egenskaper och (4) moral vad avser regelöverträdelser, fair play och sportspersonship. Del ett och fyra var egenhändigt utarbetade medan del två undersöktes med hjälp av Participation Motivation Questionnaire” (PMQ; Gill, Gross, & Huddleston, 1983) som är omarbetad och översatt av Hinic och Carlsson (2002). För att studera del tre användes en svensk översättning av NEO-FFI (Costa & McCrae, 1989).

Relevanta föreningar kontaktades och en förfrågan om medverkan i undersökningen ställdes. Information om studiens syfte, upplägg och forskarens ansvar gavs. Insamlingen skedde på två olika sätt. Några föreningar besöktes där undersökningsdeltagarna inform-

rades om studiens syfte och forskarens ansvar och därefter besvarades frågorna på plats i samband med träning. Andra föreningar tillhandahölls frågeformuläret och skötte själva insamlingen av enkäterna. I de föreningar som själva skötte utdelning och insamling av enkäten fick vissa av undersökningsdeltagare ta den med hem för ifyllnad medan andra fyllde i den i samband med träning. De ifyllda enkäterna inhämtades därefter hos föreningen eller skickades den av föreningen per post.

Enkätsvaren bearbetades med hjälp av statistikprogrammet SPSS. Variansanalys (ANOVA) och Pearsons Produktmomentkorrelationsberäkning användes. Signifikansnivån bestämdes till $p < 0,05$.

Resultat

Resultaten när det gäller personliga egenskaper, motiv till idrottsdeltagande, och moral i idrotten redovisas var för sig. Avslutningsvis redovisas relationen (samband) mellan de tre olika undersökningsområdena, personliga egenskaper, motiv till idrottsdeltagande och moral i idrott.

Fotbollsspelarna rapporterade en högre nivå av utåtvändhet, trevlighet och samvetsgrannhet, där skillnaderna är marginella, än både öppenhet och känslolabilitet. De rapporterade speciellt en låg nivå av känslolabilitet. När det gäller personliga egenskaper och idrottslig nivå påträffades inga signifikanta skillnader. Däremot visade det sig att kvinnor rapporterade en högre nivå av trevlighet, känslolabilitet och öppenhet än männen. Inga signifikanta interaktionseffekter erhöles.

Fotbollsspelarna motiverades i högre utsträckning av att ha kul, hälsa och form, och laganda än av att få socialt erkännande och på grund av miljöfaktorer. Dessutom var motiven att tävla och utveckla sin färdighet viktigare för spelarna än motiven kompisskap och att känna sig kompetent. Elitspelarna rapporterade motivet färdighetsutveckling som viktigare, och motivet hälsa och form som mindre viktigt, i jämförelse med icke-elitspelare. Dessutom rapporterade kvinnor motiven kompisskap, laganda, ha kul, och känna sig kompetent som viktiga i högre utsträckning än männen. Männen däremot rapporterade motivet miljöfaktorer som viktigare än kvinnorna.

Informell fair play rapporterades på en högre nivå än både formell fair play och sportpersonship, medan inga signifikanta skillnader mellan instrumentell regelöverträdelse och fusk erhöles. Elitspelare rapporterade en högre nivå av instrumentell regelöverträdelse medan icke-elitspelare rapporterade formell fair play på en högre nivå. Vidare rapporterade män en högre nivå av både instrumentell regelöverträdelse och fusk än kvinnorna. Inga signifikanta interaktionseffekter erhöles.

Samband mellan fotbollsspelares moral i idrotten och personliga egenskaper påträffades (se Tabell 1). Spelare som rapporterade en högre nivå av fusk ansåg sig ha en lägre nivå av trevlighet och öppenhet än de som rapporterade en lägre nivå av fusk. Spelare som rapporterade en högre nivå av formell fair play ansåg sig ha en lägre nivå av utåtvändhet än de som rapporterade en lägre nivå av formell fair play. Dessutom visade det sig att spelare som rapporterade en högre nivå av informell fair play ansåg sig ha en högre nivå av öppenhet och samvetsgrannhet än de som rapporterade en lägre nivå av informell fair play.

Analysen visade också att spelare som rapporterade en hög nivå av sportspersonship ansåg sig ha en lägre nivå av utåtvändhet men en högre nivå av känslolabilitet.

Tabell 1. Samband mellan fotbollsspelares egenrapporterade moral i idrotten och personliga egenskaper (n= 137).

	Instrumentell	Fusk	Formell	Informell	Sportspersonship
Utåtvändhet	-0,018	-0,118	-0,176*	0,096	-0,193*
Trevlighet	-0,130	-0,330**	0,047	0,150	-0,143
Känslolabilitet	-0,084	-0,116	0,112	-0,117	0,211*
Öppenhet	-0,095	-0,191*	-0,014	0,179*	-0,025
Samvetsgrannhet	0,094	0,001	0,012	0,176*	-0,111

* Korrelationen är signifikant på nivå av 0,05

** Korrelationen är signifikant på nivå av 0,01

Samband mellan fotbollsspelares personliga egenskaper och motiv till idrottsdeltagande erhöles (se Tabell 2). Spelare som rapporterade en högre nivå av utåtvändhet ansåg att motiven kompisskap, att tävla, laganda, ha kul, samt hälsa och form var viktigare än de som rapporterade en lägre nivå. Vidare visade det sig att även spelare som rapporterade en högre nivå av trevlighet ansåg motiven laganda och ha kul som viktigare än de som rapporterade en lägre nivå. Däremot framkom att spelare som rapporterade en högre nivå av känslolabilitet ansåg motiven socialt erkännande, miljöfaktorer och känna sig kompetent som viktigare än de som rapporterade en lägre nivå. Dessutom ansåg spelare som rapporterade en högre nivå av samvetsgrannhet att motiven att tävla, ha kul och hälsa och form som viktigare än de som rapporterade en lägre nivå.

Tabell 2. Samband mellan fotbollsspelares rapporterade personliga egenskaper och motiv till idrottsdeltagande (n= 139).

	Utåtvändhet	Trevlighet	Känslolabilitet	Öppenhet	Samvetsgrannhet
Kompisskap	0,299**	0,127	0,162	-0,025	0,072
Socialt erkännande	-0,013	-0,091	0,226**	-0,067	0,006
Att tävla	0,185*	-0,042	-0,129	0,051	0,296**
Laganda	0,385**	0,242**	0,045	-0,098	0,116
Färdighetsutveckling	0,083	-0,041	0,015	-0,004	0,145
Ha kul	0,382**	0,292**	0,034	0,083	0,267**
Hälsa och form	0,237**	0,122	0,110	0,082	0,221**
Miljöfaktorer	0,006	0,015	0,202*	-0,161	0,061
Känna sig kompetent	0,141	-0,003	0,196*	0,028	0,102

* Korrelationen är signifikant på nivå av 0,05

** Korrelationen är signifikant på nivå av 0,01

Samband mellan fotbollsspelares moral i idrotten och motiv till idrottsdeltagande påträffades (se Tabell 3). Spelare som rapporterade en högre nivå av instrumentell regelöverträdelse anser motivet att tävla som viktigare och motivet miljöfaktorer som mindre viktigt jämfört med spelare som rapporterade en lägre nivå. Vidare framkom att spelare som rapporterade en högre nivå av fusk anser motivet att tävla som viktigare än de som rapporterade en lägre nivå. Däremot visade det sig att spelare som rapporterade en högre nivå av formell fair play anser motivet miljöfaktorer som viktigare än de som rapporterade en lägre nivå, samt att spelare som rapporterade en högre nivå av informell fair play ansåg att motivet socialt erkännande var mindre viktigt än de som rapporterade en lägre nivå av informella fair play. Avslutningsvis framkom att spelare som rapporterade en högre nivå av sportpersonship anser motivet att tävla som mindre viktigt och motivet miljöfaktorer som viktigare än de som rapporterade en lägre nivå.

Tabell 3. Samband mellan fotbollsspelares rapporterade moral i idrotten motiv till idrottsdeltagande (n= 141).

	Instrumentell	Fusk	Formell	Informell	Sportpersonship
Kompisskap	-0,096	-0,008	0,160	0,019	0,146
Socialt erkännande	-0,052	0,132	0,063	-0,167*	-0,045
Att tävla	0,185*	0,326**	-0,122	-0,020	-0,205*
Laganda	-0,085	0,072	-0,010	-0,016	-0,080
Färdighetsutveckling	-0,064	0,014	-0,047	-0,005	-0,023
Ha kul	-0,110	-0,102	0,023	0,086	-0,110
Hälsa och form	-0,009	-0,028	0,039	0,000	-0,069
Miljöfaktorer	-0,183*	-0,071	0,263*	-0,117	0,203*
Känna sig kompetent	-0,015	0,064	0,006	-0,151	-0,069

* Korrelationen är signifikant på nivå av 0,05

** Korrelationen är signifikant på nivå av 0,01

Diskussion

Syftet med studien var att undersöka seniorsfotbollsspelares personliga egenskaper, motiv till idrottsdeltagande och moral beträffande regelöverträdelser, fair play och sportpersonship. Vidare studerades eventuella skillnader mellan spelare på elitnivå och spelare på lägre nivå och mellan män och kvinnor när det gäller undersökningsområdena. Dessutom studerades eventuella interaktionseffekter. Avslutningsvis studerades relationen (sambanden) mellan de olika områdena.

Personliga egenskaper

Analysen visade att fotbollsspelare rapporterade en högre nivå av utåtvändhet, trevlighet och samvetsgrannhet än känslolabilitet och öppenhet. Tidigare forskning har visat att utåt-

vändhet, trevlighet och samvetsgrannhet är universella egenskaper (Dickson, 2004) vilket kan förklara att dessa rapporterades på en högre nivå. Tidigare forskning har även visat att individer på en hög idrottslig nivå är mer extroverta (Ross m.fl., 2003). Det kan vara så att utåtvändhet är förknippat med idrottslig involvering oberoende av idrottslig nivå. Trevlighet och samvetsgrannhet kan vara produkter av socialisation (Costa & McCrae, 1988), och därför kan förklaringen till att dessa två egenskaper rapporterades på en högre nivå vara att de inom fotbollen anses som bra och viktiga egenskaper. Känslolabilitet och öppenhet är mer kulturellt betingade (Dickson, 2004) och därför kan det faktum att dessa rapporterades på en lägre nivå förklaras av att de i Sverige är mindre accepterade.

Vidare framkom att det inte fanns någon skillnad när det gäller spelares rapportering av personliga egenskaper mellan spelare på elitnivå och spelare på icke-elitnivå. Detta motstrider tidigare forskning. En förklaring kan vara att individer som väljer aktiviteten fotboll har liknande personliga egenskaper. Gunnarssons (2001) studie visade just på att individer väljer olika idrotter beroende på personlighet.

Däremot visade analysen på att kvinnor rapporterade en högre nivå av känslolabilitet, öppenhet och trevlighet än männen. Tidigare forskning har även visat att kvinnor rapporterar en högre nivå av känslolabilitet (McBride m.fl., 2005; Heaven & Shochet, 1995) och trevlighet (Williams m.fl., 1999). Däremot har män rapporterar en högre nivå av öppenhet än kvinnor (a.a.). Öppenhet är mer kulturellt betingat (Dickson, 2004) vilket kan förklara det motstridiga resultatet. Vidare menar Costa m.fl. (2001) att skillnader i rapportering av personliga egenskaper kan bero på rådande könsstereotyper. En förklaring till könsskillnaden kan därför bero på att könsstereotyperna i Sverige skiljer sig från andra länders och kan hänföras till att pojkar och flickor socialiseras olika (Koivula, 1999).

Motiv för idrottsdeltagande

Att ha kul, hälsa och form, och laganda ansågs av fotbollsspelare som viktigare motiv än att få socialt erkännande och på grund av miljöfaktorer. Detta stämmer väl överens med tidigare forskning (se t.ex. Flood & Hellstedt, 1991; Gill & Williams, 1996; Hinic, 2004; Koivula, 1999). Att motiven ha kul, hälsa och form, och laganda anses som viktigare, och då de är inre motiv, kan förklaringen ligga i att fotbollsspelares föräldrar gav dem stöd och uppmuntran när de var yngre (Harter, 1978, 1980). Dessutom kan fotbollsspelares motiv förklaras av att när de var yngre uppfattade deras föräldrar olika motiv som mer eller mindre viktiga (Wigfield & Eccles, 2000).

Vidare anser elitspelare att motivet färdighetsutveckling är viktigare än icke-elitspelare medan icke-elitspelare ansåg motivet hälsa och form som viktigare. Skillnaden kan hänföras till fotbollsspelares olika grad av personliga investering och olikheter i möjliga konsekvenser av idrotten (Scanlan & Simons, 1992). Elitspelare har troligtvis investerat mer i form av tid och ansträngning för att utveckla sin färdighet och de har säkerligen även en större möjlighet att utveckla just färdigheten i idrotten (a.a.).

Dessutom framgick att kvinnor i högre utsträckning än män ansåg motiven kompisskap, laganda, ha kul, och känna sig kompetent som viktiga. Tidigare forskning har visat att kvinnor motiveras i högre grad än män av sociala aspekter (Flood & Hellstedt, 1991; Gill & Williams, 1996). Skillnaden mellan män och kvinnor gällande motiv kan förklaras av att de som pojkar och flickor socialiserats olika (Koivula, 1999).

Moral i idrotten

Fotbollsspelarna rapporterade informell fair play på en högre nivå än sportspersonship. En hög nivå av informell fair play och en låg nivå av sportspersonship kan förklaras delvis av den moraliska atmosfären (Stephens & Bredemeier, 1996) och delvis av att prestationsklimatet är högt inom fotbollen. Fotbollsspelare har troligtvis vid tidigare moraliskt beteende erhållit olika reaktioner från tränare, medspelare och andra i den idrottsliga omgivningen och därmed lärt sig känna igen det beteendet som är accepterat och mest moraliskt (Rest, 1984; ref. i Miller m.fl., 2004).

Vidare rapporterade elitpelare en högre nivå av instrumentell regelöverträdelse än icke-elitpelare medan icke-elitpelare rapporterade en högre nivå av formell fair play. Detta stämmer väl överens med tidigare forskning (se t.ex. Coulomb & Pfister, 1998; Nilsson, 1993). En förklaring till att elitpelare har en lägre nivå av formell fair play kan vara att det inom elitfotbollen är mer allvar och att prestationsinriktningen är större än inom fotbollen på lägre idrottslig nivå (Nilsson, 1993). Det råder olika moraliska atmosfärer beroende på idrottslig nivå.

Dessutom rapporterade män en högre nivå av både instrumentell regelöverträdelse och fusk än kvinnor. Detta stämmer väl överens med tidigare forskning, som har visat att män dels rapporterar en lägre nivå av moraliskt tänkande och agerande (Miller m.fl., 2004) och dels i större utsträckning hellre fuskar än förlorar en viktig match (Guivernau & Duda, 2002), jämfört med kvinnor. Aktuella skillnader mellan män och kvinnor kan förklaras av att det i lag inom herrfotbollen satsas mer på prestationen och att allvaret är större än inom damfotbollen (Nilsson, 1993).

Samband mellan undersökningsområdena

Ett flertal samband mellan personliga egenskaper, motiv till idrottsdeltagande och moral i idrotten erhöles. Tidigare forskning har visat att det finns samband mellan personlighet, motiv och moral i idrotten (se t.ex. Hopkins & Lantz, 1999; Miller m.fl., 2004). Sambanden visar att individers moralutveckling i idrotten är komplex och att det finns en mängd olika faktorer som spelar in. De samband som erhöles var samtliga intressanta och för en utförlig diskussion hänvisas till C-uppsatsen *Fotbollsspelares personlighet, motiv och moral i idrotten*.

Slutord

Idrottares moral i idrotten är ett aktuellt och debatterat ämne som i ökad utsträckning behöver uppmärksammas i vetenskapliga sammanhang. Det vore intressant att studera eventuella skillnader mellan olika idrotter. Dessutom vore det önskvärt med kvalitativa studier där bilden av hur moral utvecklas kan bli mer differentierad. I framtiden hoppas och tror jag att ämnet kommer att studeras flitigare än vad som sker idag.

Som examinerad student vid det idrottsvetenskapliga programmet vid Malmö högskola har jag erhållit kunskaper i vetenskaplig metod och min C-uppsats (Fotbollsspelares personlighet, motiv och moral i idrotten) har blivit granskad. Trots detta ser jag fram emot kommentarer, funderingar och förslag. Kontakta mig via mail, jesper.thiborg@idrottsevolution.se.

Referenser

- Apitzsch, E., & Berggren, B. (1993). *The personality of the elite soccer player*. Lund: Studentlitteratur.
- Atkinson, R.L., Atkinson, R.C., Smith, E.E., Bem, D.J., & Nolen-Hoeksema, S. (2000). *Hilgard's introduction to psychology*. Harcourt College Publishers.
- Boudreau, J.W., Boswell, W.R., & Judge, T.A. (2001). Effects of personality on executive career success in the United States and Europe. *Journal of Vocational Behavior*, 58, 53-81.
- Carlsson, B. (2001). *Rättssociologi och populärkultur*. Sociologiska institutionen, Lunds Universitet.
- Carlsson, B. (2000). *Excitement, fair play, and instrumental attitudes: Image of legality in fotboll, hockey, and PC games*. Department of Sociology, Lund University.
- Coakley, J. (2003). *Sports in society issues & controversies*. Singapore: Mc Graw Hill higher Education.
- Costa, P.T., & McCrae, R.R. (1992). Normal personality assessment in clinical practice: The NEO personality inventory. *Psychological Assessment*, 4, 5-13.
- Costa, P.T., & McCrae, R.R. (1989). *NEO-FFI*. Florida: Psychological Assessment Resources, Inc Odessa.
- Costa, P.T., & McCrae, R.R. (1988). Personality in adulthood: A sex-year longitudinal study of self-reports and spouse ratings on the NEO personality inventory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, 853-863.
- Costa, P.T., Terracciano, A., & McCrae, R.R. (2001). Gender differences in personality traits across cultures: Robust and surprising findings. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81, 322-331.
- Coulomb, G., & Pdfister, R. (1998). Aggressive behaviors in soccer as a function of competition level and time: A field study. *Journal of Sport Behavior*, 21, 222-230.
- Dickson, M.W. (2004). The five-factor model of personality across cultures. *Personnel Psychology*, 57, 214-217.
- Flood, S.Q., & Hellstedt, J.C. (1991). Gender differences in motivation for intercollegiate athletic participation. *Journal of Sport Behavior*, 14, 159-167.
- Fraleigh, W.R. (1998). Foreword. I M.J. McNamee & S.J. Parry (Red.), *Ethics of sport* (sid. xvii-xix). Great Britain: Spon Press.
- Gill, D.L., & Williams, L. (1996). Competitive orientations and motives of adult sport and exercise participation. *Journal of Sport Behavior*, 19, 307-318.
- Gill, D.L., Gross, J.B., & Huddleston, S. (1983). Participation motivation in youth sport. *International Journal of Sport Psychology*, 14, 1-14.
- Goldberg, L.R. (1990). Personality processes and individual differences. An alternative "description of personality": The big-five factor structure. *Personality of Personality and Social Psychology*, 59, 1216-1229.
- Graydon, J., & Murphy, T. (1994). The effect of personality on social facilitation whilst performing a sports related task. *Personal Individual Differences*, 19, 265-267.
- Greendorfer, S.L. (1992). Sport socialization. I T.S. Horn (Red.), *Advances in sport psychology* (sid. 201-218). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Greendorfer, S.L. (2002). I T.S. Horn (Red.), *Advances in sport psychology* (sid. 377- 402). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Guivernau, M., & Duda, J.L. (2002). Moral atmosphere and athletic aggressive tendencies in young soccer players. *Journal of Moral Education*, 31, 67-85.
- Gunnarsson, M.O. (2001). *Mentala och fysiska risker i idrotten: Bestämmer personligheten valet av idrott?* D-uppsats, Sektionen för Idrott och Hälsa, Halmstad Högskola.
- Heaven, P.C.L., & Shochet, I.M. (1995). Dimension of neuroticism: Relationships with gender and personality traits. *Personality and Individual Differences*, 18, 33-37.
- Hinic, H. (2004). *Psykologiska, sociala och motivationsfaktorer inom ungdoms- fotbollen*. Licentiatuppsats, Psykologiska institutionen, Stockholms Universitet.
- Hopkins, E., & Lantz, C.D. (1999). Sportsmanship attitude differences between defensive and offensive youth soccer players. *Physical Educator*, 56, 179-184.
- Kichuk, S.L., & Wiesner, W.H. (1997). The big five personality and team performance: Implication for selecting successful product design teams. *Journal of Engineering and Technology Management*, 14, 195-221.
- Koivula, N. (1999). Sport participation: differences in motivation and actual participation due to gender typing. *Journal of Sport Behavior*, 22, 360-375.
- Johnson, U., Carlsson, B., Fallby, J., Hinic, H., Lindwall, M., Ryberg, L., & Wetterstrand, F. (1999). *Tankens kraft: Idrottspsykologi i teori och praktik*. Farsta: Sisu Idrottsböcker.
- Loland, S. (1998). Fair play: Historical anachronism or topical ideal? I M.J. McNamee & S.J. Parry (Red.), *Ethics & sport* (sid. 79-103). Great Britain: Spoon Press.
- Malmström, S., Györki, I., & Sjögren, P.A. (2001). *Bonniers svenska ordbok*. Smedjebacken: Fälth & Hässler.

- McBride, C., Bacchiocchi, J.R., & Bagby, R.M. (2005). Gender differences in the manifestation of sociotrophy and autonomy personality traits. *Personality and Individual Differences*, 38, 129-136.
- Miller, B.W., Roberts, G.C., & Ommundsen, Y. (2004). Effect of perceived motivational climate on moral functioning, team moral atmosphere perceptions, and the legitimacy of intentionally injurious acts among competitive youth football players. *Psychology of Sport and Exercise*, *i press*.
- Nilsson, P. (1993). Fotbollen och moralen: En studie av fyra allsvenska fotbolls- föreningar. Doktorsavhandling, Institutionen för pedagogik, Stockholms Universitet.
- Parry, S.J. (1998). Violence and aggression in contemporary sport. I M.J. McNamee & S.J. Parry (Red.), *Ethics & sport* (sid. 205-224). Great Britain: Spoon Press.
- Peterson, T. (1989). *Leken som blev allvar. Halmstad bollklubb mellan folkrörelse, stat och marknad*. Lund: Studentlitteratur.
- Riksidrottsförbundet. (1995). *Idrotten vill: Verksamhetsidé och riktlinjer in i 2000-talet*. Idrottens hus, Farsta.
- Ross, S.R., Rausch, M.K., & Canada, K.E. (2003). Competition and cooperation in the five-factor model: Individual differences in achievement orientation. *The Journal of Psychology*, 137, 323-337.
- Scanlan, T.K., & Simons, J.P. (1992). The construct of sport enjoyment. I G.N. Roberts (Red.). *Motivation in sport and exercise*. (sid. 199-215). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Stephens, D.E. (2000). Predictors of likelihood to aggress in youth soccer: An examination of coed and all-girls teams. *Journal of Sport Behavior*, 23, 311-321.
- Simons, R.L. (1991). *Fair play: Sports, values, & society*. Colorado: Westview Press.
- Sund, B. (2003). Fotbollen som arbetsmarknad. *Idrottsforum*, <http://www.idrottsforum.org>.
- Tamburrini, C.M. (2000). *The "hand of god"? essays in the philosophy of sport*. Edsbruk: Akademitryck.
- White, S.A., Kavussanu, M., Tank, K.M., & Wingate, J.M. (2004). Perceived parental beliefs about the causes of success in sport: Relationship to athlete's achievement goals and personal beliefs. *Scandinavian Journal of Medicine Science Sport*, 14, 57- 66.
- Wigfield, A., & Eccles, J.S. (2000). Expectancy-Value theory of achievement motivation. *Contemporary Educational Psychology*, 25, 68-81.
- Williams, J.E., Satterwhite, R.C., & Best, D.L. (1999). Pancultural gender stereotypes revisited: The five factor model. *Sex Roles: A Journal of Research*, 40, 513-523.